

CEE
FRANCESC
BELLAPART

PROJECTE LINGÜÍSTIC

SETEMBRE 2025

ÍNDEX

• Introducció	2
• Marc normatiu	3
• Context sociolingüístic	4
• Tractament de la llengua a l'escola	6
• Ús del sac a l'escola	8
• La comunicació augmentativa	10
• Sistema de representació del llenguatge -escala iconicitat	12
• Estratègies/metodologia i rutines /habilitació	14
• Sistemes més usuals que fem servir a l'escola	16
• Com fem servir el sac a l'escola?	25
• Nese de les persones candidates a utilitzar el sac	29
• Recursos de suport per a la comunicació	31
• L'aprenentatge de la lectoescriptura al Cee Francesc Bellapart	37
• Acords d'escola	46

1. INTRODUCCIÓ:

Aquest Projecte Lingüístic respon a una necessitat de revisió i actualització dels documents existents i descriu la situació lingüística actual del nostre centre. Tant pel que fa a les activitats d'aprenentatge com en les relacions de la comunitat educativa i institucions vers la comunicació al centre.

El PLC de la nostra escola, pretén oferir la millor resposta a una realitat que presenta necessitats educatives específiques tant pel que fa a la diversitat cultural, com els trets diferencials implícits a la diversitat funcional de l'alumnat. El Projecte Lingüístic es basa en 3 eixos:

- El tractament de la llengua catalana, com a vertebradora de l'ensenyament, llengua vehicular i d'aprenentatge i, llengua en l'àmbit administratiu i comunicatiu del centre.
- El tractament i ús dels Sistemes Augmentatius de Comunicació al nostre centre.
- L'aprenentatge de la lectoescriptura a l'escola.

El PLC pretén consensuar i aplicar criteris per a l'ús i aprenentatge de diferents tipus de llenguatge i llengües, sempre amb l'esforç d'ajustar-nos al màxim als criteris de "normalització lingüística i comunicativa"; sempre i quan aquests no vagin en detriment del desenvolupament comunicatiu i/o lingüístic de l'alumnat.

2. MARC NORMATIU:

Llei 7/1983, de 18 d'abril, de normalització lingüística a Catalunya. Defineix la llengua catalana com a llengua pròpia de Catalunya i de l'ensenyament en tots els seus nivells educatius.

Llei 1/1998, de 7 de gener, de política lingüística, manté la mateixa consideració respecte l'ús de la llengua catalana a l'escola.

Decret 142/2007, de 26 de juny, estableix l'ordenació dels ensenyaments de l'educació primària .

Decret 143/2007, de 26 de juny, pel qual s'estableix l'ordenació dels ensenyaments de l'educació secundària obligatòria.

Decret 181/2008, de 9 de setembre, pel qual s'estableix l'ordenació dels ensenyaments del segon cicle de l'educació infantil.

Llei 12/2009, del 10 de juliol, d'educació, determina que els centres públics i els centres privats sostinguts amb fons públics han d'elaborar, com a part del projecte educatiu, un projecte lingüístic que emmarqui el tractament de les llengües al centre.

Document de l' octubre de 2018: El model lingüístic del sistema educatiu a Catalunya. L'aprenentatge i ús de les llengües en un context educatiu multilingüe i multicultural, publicat pel Departament d'Educació. El Govern de Catalunya defineix el model lingüístic del sistema educatiu situant la llengua al centre de l'aprenentatge: com a instrument fonamental per al desenvolupament personal, social, acadèmic i professional de tots els alumnes, i com a garantia d'equitat i de cohesió social.

Decret Llei 6/2022, de 30 de maig, pel qual es fixen els criteris aplicables a l'elaboració, l'aprovació, la validació i la revisió dels projectes lingüístics dels centres educatius.

Llei 8/2022, del 9 de juny, sobre l'ús i l'aprenentatge de les llengües oficials en l'ensenyament no universitari.

3. CONTEXT SOCIOLINGÜÍSTIC:

El CEE Francesc Bellapart té unes característiques que fan que l'anàlisi de l'entorn no es pugui limitar al coneixement del barri; el centre està ubicat al barri dels Merinals de la ciutat de Sabadell. Es tracta d'una escola d'educació especial pública d'àmbit comarcal a la qual assisteixen alumnes d'algunes àrees d'influència del Vallès Occidental (Sant Quirze, Castellar del Vallès, Badia del Vallès, Sentmenat, Santa Perpètua de la Mogoda i Palau i Solità de Plegamans, entre d'altres). Cada matí arriben al centre amb autocars, transport adaptat; una minoria acompanyats per les famílies i en el cas d'algun alumne dependent del curs, en algun transport especial.

La influència que aporten i reben del barri és poca, llevat de les activitats que es duen a terme a l'àrea comercial i als equipaments del barri. Tots ells tenen procedències molt diverses, fet que fa pensar que la vida al seu barri o a la seva població tindrà una influència considerable en les seves actituds lingüístiques. Així hi ha infants amb el català com a llengua d'expressió i comunicació preferent de la població, que conviuen al centre amb infants de barris on predomina l'ús del castellà (no entès únicament com a llengua materna sinó com a punt de trobada de les diferents cultures que s'hi poden aplegar). Darrerament una gran part de l'alumnat de l'escola té altres llengües maternes diferents al català i castellà, com ara... l'àrab, el wolof, georgiano, francès, anglès, xinès entre d'altres.

3.1 Conceptes clau: comunicació, llenguatge i parla.

En aquest punt i per donar sentit al relat que s'anirà desplegant a continuació, és important aclarir el significat d'aquests tres conceptes clau:

- La comunicació
- El llenguatge
- La parla

La **comunicació** és el procés pel qual una persona formula i envia un missatge a una altra persona, la qual el rep i el descodifica. Els adults ens comuniquem principalment mitjançant la parla, però fem servir també molts gestos, expressions facials, postures corporals i tons de veu per fer arribar els nostres missatges.

La comunicació és holística, és a dir, que per entendre el seu significat, necessitem parar atenció no només al que es diu sinó també a com es diu. Ens podem comunicar mitjançant imatges, llenguatge de signes, expressions facials, gestos com ara assenyalar. Fins i tot els infants molt petits es comuniquen a un nivell molt bàsic mitjançant el plor o posant cares que fan saber a la seva mare i al seu pare que tenen gana o se senten incòmodes.

Quan la gent es comunica, s'utilitza en general algun tipus de codi o llenguatge de símbols. És a dir, no fan servir els objectes reals per transmetre un missatge; usen símbols que simbolitzin aquests objectes.

El **llenguatge** és un sistema estructurat i arbitrari de símbols que es fan servir per comunicar sobre objectes, relacions, esdeveniments, en el marc d'una cultura. És un codi compartit, comprès pels membres d'una comunitat lingüística, i que els infants sense diversitat funcional aprenen espontàniament mitjançant la interacció social. S'ha d'aprendre el llenguatge perquè el llenguatge és un codi arbitrari.

L'ús del llenguatge implica dues coses: rebre i comprendre els missatges, i formular i enviar-los. Quan rebem un missatge lingüístic i intentem comprendre 'l, estem descodificant el missatge. Això es diu llenguatge receptiu. Quan confegim junts els missatges i els enviem, estem codificant el missatge. Això es diu llenguatge expressiu.

Una de les formes de codificar i expressar el llenguatge és mitjançant la parla. Altres formes d'expressió són, per exemple, mitjançant la llengua de signes, l'assenyalament de paraules o imatges en un tauler de comunicació i formulant missatges escrits en un ordinador, entre d'altres. El medi pel qual s'estableix la comunicació rep el nom de canal. Així doncs, podem parlar de canal auditiu (veu, ràdio), tàctil (braille), visual (LSC, ARASAAC) o massiu (canals digitals).

Per últim, la **parla** és llenguatge verbal. La parla és el procés pel qual es produeixen la veu i els sons i es combinen en paraules per comunicar-se. La parla fa possible ser molt precís en la comunicació. Però la parla és un sistema més difícil d'aprendre i d'utilitzar. La parla implica força, coordinació i ritme adequat de moviments musculars precisos. Parlar implica també la coordinació de molts sistemes cerebrals per formular i produir després el missatge parlat. Esdevé el més, fisiològicament i neurològicament, complex dels sistemes de comunicació.

Amb l'alumnat amb necessitats específiques de suport educatiu, l'objectiu principal serà la COMUNICACIÓ mitjançant el canal i sistema augmentatiu que sigui més adient en cada cas.

4. TRACTAMENT DE LA LLENGUA A L'ESCOLA. ORGANITZACIÓ I GESTIÓ.

4.1. Ensenyament i aprenentatge de les llengües:

El català, llengua pròpia de Catalunya, serà utilitzat habitualment com a llengua vehicular d'ensenyament i aprenentatge, en les activitats internes i externes de la comunitat educativa: activitats orals i escrites de l'alumnat i del professorat; exposicions del professorat; textos i material didàctic; ús de les TAC; espais d'oci i esbarjo; activitats d'aprenentatge i d'avaluació.

Com la realitat escolar del nostre centre no ha assolit la plena normalització lingüística i el castellà és la llengua predominant en la majoria d'usos lingüístics, l'escola s'ha de convertir en el context de referència perquè l'alumnat pugui esdevenir competent en la comunicació i en l'expressió en la llengua catalana que serà el vehicle d'ensenyament aprenentatge i de relació en tots els àmbits.

Les necessitats educatives específiques de tot l'alumnat, el procés d'ensenyament-aprenentatge de la llengua va íntimament lligat al del llenguatge entès com el sistema de signes (orals, gràfics o gestuals) que ens permet establir relacions funcionals amb els altres i desenvolupar coneixement. Així aquest procés constituirà l'eix vertebrador de tota la nostra intervenció.

La intervenció ha de ser funcional i significativa i té com a finalitat l'estructuració del coneixement i del llenguatge a partir de les vivències del nostre alumnat (activitats del dia a dia i entorns habituals d'interacció: aula, pati, menjador, lavabo...), de les seves possibilitats i de les habilitacions necessàries (suports, ajudes tècniques, estratègies d'intervenció...)

Segons la seqüenciació dels continguts referida al PEC (Projecte Educatiu de Centre) hi ha un desenvolupament progressiu de les diferents habilitats lingüístiques en els seus diferents àmbits (expressiu, comprensiu, oral i escrit). Es prioritza l'establiment d'estratègies funcionals en la comunicació amb l'altre/a, un desenvolupament progressiu d'un llenguatge intern i l'ús progressiu d'un llenguatge extern gramaticalment correcte en totes les seves vessants: forma, contingut i ús que s'haurà de valorar en cadascuna de les etapes educatives del nostre centre.

La Programació General de Centre recull els objectius en l'àmbit de llengües en cadascuna de les etapes educatives i el desplegament de les competències bàsiques, sabers clau i criteris d'avaluació d'acord amb les necessitats específiques del nostre alumnat. Tanmateix, donada la gran diversitat i casuística del nostre alumnat, caldrà concretar les principals dificultats de comunicació, llenguatge i parla, així com també les estratègies utilitzades per a cadascun dels alumnes. Aquestes queden recollides en els PI.

La nostra escola no contempla el tractament curricular de llengües estrangeres segons modificació curricular ni la llengua castellana.

4.2. La comunicació interna i externa:

L'escola utilitzarà la llengua catalana com a llengua de comunicació oral i escrita entre tot el professorat, alumnat i personal no docent dins i fora de l'àmbit curricular.

Es redactaran en llengua catalana tots els documents derivats de les actuacions administratives de centre com són les actes, comunicats diversos, horaris, rètols, arxius, informes, documentació i projectes, informacions i taulers d'anuncis del centre.

El centre vetllarà perquè la llengua catalana sigui el vehicle d'expressió normal en les reunions del Claustre, etapes i serveis, Consell Escolar, AMPA, EAP, I CSMIJ.

El personal educatiu prendrà cura de la qualitat del seu llenguatge per tal de ser model d'ús per la resta de la comunitat educativa i especialment de l'alumnat. De la mateixa manera, es vetllarà per la utilització habitual d'un llenguatge no sexista en les comunicacions que es generin a nivell de centre.

A les comunicacions externes l'ús serà el mateix que dins l'àmbit de Catalunya. En el cas de comunicats fora de Catalunya, es redactaran en castellà o en la llengua del país a qui va adreçat el comunicat.

4.3. Llengua de relació amb les famílies:

El català, llengua pròpia de Catalunya, serà utilitzat habitualment com a llengua vehicular de comunicacions amb les famílies (els dos primers cursos les famílies nouvingudes rebran les informacions del centre també en castellà sempre que ho sol·licitin), considerant l'ús de la llengua catalana com una oportunitat per a la integració de les famílies.

Les reunions informatives amb les famílies també es realitzen en llengua catalana.

En el cas de famílies que no tinguin coneixement de cap de les dues llengües oficials (català i/o castellà) es farà ús si és necessari del Servei de traducció i intèrprets de l'Ajuntament de Sabadell (Consell Comarcal) i, en el cas de les reunions informatives, reunions tutoria i entrega d'informes es realitzaran amb l'ajut d'un traductor en el cas que la família no entengui el català per assegurar que la família ha entès el contingut del que es vol transmetre i pugui ajudar a l'alumne/a a desenvolupar al màxim les seves capacitats.

5. ÚS DEL SAAC A L'ESCOLA:

La nostra escola, com a centre d'educació especial, atén a infants i joves amb necessitats educatives especials diverses a causa de diferents afectacions i patologies en els diferents àmbits del desenvolupament (comunicatiu-lingüístic, social-afectiu, sensorial-cognitiu i físic-motriu).

Tot això ens porta a que, al nostre centre, a causa de les seves particularitats, el tractament de les llengües no únicament contemplarà els diferents continguts curriculars propis de l'àrea de llengua (continguts que a l'hora estan adaptats a les diferents possibilitats dels infants/joves) sinó que, a més a més, es contempla el tractament específic que pot anar des d'una reeducació/rehabilitació (aprenentatge de nous procediments) a un reforç d'allò que es necessita practicar.

La comunicació i el llenguatge són essencials, per relacionar-se amb els altres, per aprendre, per gaudir i per participar a la societat. Totes les persones, que per qualsevol causa no han adquirit o han perdut un nivell de parla suficient per comunicar-se de forma satisfactòria necessiten utilitzar un **SAAC (Sistemes Augmentatius i Alternatius de la Comunicació)**.

*"Els **SAAC** reuneixen tots els sistemes no vocals de comunicació que poden permetre l'expressió, facilitar la comprensió i ser un recurs per a persones que per un motiu o un altre no poden expressar-se oralment, bé sigui de forma permanent o temporalment". *C.Rosell i C.Basil, 2002*

L'ús dels **Sistemes Augmentatius de la Comunicació** que posem a disposició de l'alumnat i l'elecció del sistema adient en cada cas, es fa en funció de les necessitats i possibilitats concretes de cada nen/a. Aquests sistemes esdevenen instruments en la mesura que possibiliten l'acte comunicatiu, així com també el desenvolupament de les diferents habilitats lingüístiques.

L'ús d'un SAAC permet o bé augmentar el llenguatge oral, en cas que existeixi aquesta capacitat, fins que el SAAC deixi de ser necessari; o bé convertir-se en l'eina d'expressió alternativa en el cas que no aparegui la producció oral o que sigui mínima o intel·ligible per part de l'interlocutor.

"La Comunicació Augmentativa i Alternativa (CAA) no és incompatible sinó complementària a la rehabilitació de la parla natural, i a més pot ajudar l'èxit de la mateixa quan aquesta és possible. No deu doncs dubtar-se a introduir-la a edats primerenques, tan aviat com s'observen dificultats en el desenvolupament del llenguatge oral o poc després que qualsevol accident o malaltia hagi provocat la seva deterioració. No existeix cap evidència que l'ús de CAA inhibeixi o interfereixi en el desenvolupament o la recuperació

de la parla" (Basil, C. 2002).

L'ús de SAAC té molts avantatges àmpliament investigats:

- Permet ser un suport visual per la parla oral, fent que el missatge romanguí en el temps.
- Fa tangibles elements més abstractes i difícils d'incorporar a l'estructura del llenguatge com verbs, adverbis, articles, adjectius,... Per tant, ajuden a donar forma i estructura al llenguatge i enriquir-lo de forma progressiva.
- Afavoreix l'aparició de la parla en algunes de les persones a les quals se'ls aplica, partint de la idea que tots els alumnes són preverbals i que podran o no desenvolupar la parla oral. L'objectiu cabdal és sempre la comunicació.
- Redueix comportaments disruptius o alteracions conductuals: el fet de tenir un sistema de comunicació redueix l'ansietat, evita l'aïllament, i l'estrès que genera no entendre's.
- Augmenta l'autoestima, augmenta l'autonomia i augmenta la qualitat de vida, en la mesura que augmenten la capacitat comunicativa, s'activen altres canals de socialització i interacció que afavoreixen la pròpia autoimatge, l'autonomia en el dia a dia i el benestar de l'alumne/a.

6. LA COMUNICACIÓ AUGMENTATIVA I ALTERNATIVA:

"El dret a comunicar-se és un dret humà bàsic i el mitjà pel qual tots els altres drets es porten endavant". (Associació Americana d'Igualtats Oportunitats i Inclusió per a les persones amb discapacitat. ASH).

El llenguatge és l'instrument que ens permet comunicar-nos amb l'entorn i amb els nostres iguals, i la competència oral constitueix un factor d'integració social de les persones, on saber escoltar i saber parlar, són qualitats necessàries per poder establir relacions personals i socials que, a més a més, faciliten l'aprenentatge.

En ocasions la possibilitat de comunicació verbal queda impossibilitada per diverses variables, per tant, és necessària la utilització d'entrades i sortides d'informació diferents a les emprades en el llenguatge oral.

Com a conseqüència de la importància que té la comunicació, l'ús i aprenentatge de sistemes de comunicació a l'escola requereix un complex procés d'avaluació i presa de decisions, ja que els Sistemes Augmentatius i Alternatius de Comunicació (SAAC), són formes d'expressió diferents al llenguatge parlat, que tenen com a objectiu augmentar i/o compensar les dificultats de comunicació i llenguatge de moltes persones amb diversitat funcional.

Així podem dir que l'objectiu de tot sistema de comunicació, és proporcionar a la persona no parlant, un mitjà eficient i eficaç de comunicació, de forma que pugui convertir-se en un comunicador actiu, temporalment o a llarg termini. El seu valor pedagògic radica en el no limitar o impedir la parla, sinó afavorir-la. En definitiva, la utilització d'un sistema de comunicació pretén avançar cap a un repte comú tenint en compte la diversitat de les persones i la complexitat de les dificultats, oferint expectatives d'èxit a tot l'alumnat.

Hem de recordar que la comunicació comença quan dues persones volen mantenir juntes una conversa, o una d'elles mostra el desig de comunicar quelcom. L'èxit en la utilització dels Sistemes Alternatius i Augmentatius de Comunicació, no només consisteix a tenir un comunicador, un programa o un tauler. Consisteix que la persona tingui cada vegada més oportunitats de conversar, xerrar, fer demandes i participar usant aquests dispositius.

Aquestes oportunitats són les que doten de sentit a aquestes eines de suport. Per això, el paper com a interlocutor també és molt important quan parlem amb una persona que utilitza aquests sistemes. La diversitat de formes de comunicació ha de ser motivadora per al personal del centre, dins de les mesures i suports universals, perquè a més de ser enriquidora

demostra que totes les persones, independentment de com ens comuniquem, tenim dret a les mateixes oportunitats d'escoltar i de ser escoltats.

La comunicació augmentativa i alternativa esdevé l'eix vertebrador de la nostra intervenció educativa i terapèutica. Partim d'un enfocament globalitzador on els diferents àmbits de desenvolupament de l'individu s'interrelacionen entre sí (àmbits comunicatiu-lingüístic, social-afectiu, físic-motriu i sensorial-cognitiu).

Considerem que qualsevol intervenció en un determinat àmbit, determina i condiona la intervenció en els altres. Així doncs l'aplicació de la comunicació augmentativa i alternativa es converteix en una metodologia de treball en el dia a dia a l'escola, estenent-se més enllà del treball comunicatiu- lingüístic.

7. SISTEMA DE REPRESENTACIÓ DEL LLENGUATGE -ESCALA ICONICITAT:

Podem comunicar-nos utilitzant varietat de sistemes gràfics, si observem al nostre voltant, en trobem nombrosos tipus que ens ajuden a trobar llocs, a organitzar la circulació, etc., mitjançant l'ús d'objectes reals, fotografies, dibuixos o pictogrames.

L'ús de pictogrames no és exclusiu d'aquests sistemes. Aquests sistemes representatius es classifiquen dins de l'escala d'iconicitat. Aquesta és una guia per introduir un element o un altre amb representació gràfica diferent.

L'escala d'iconicitat mesura el grau d'isomorfisme (la igualtat en la forma) que una imatge guarda amb el seu referent real, aquesta va des de l'objecte real fins al més abstracte. Així, cada salt d'iconicitat decreixent suposa que la imatge perd alguna qualitat sensible. Dins l'escala d'iconicitat, els passos que valorem a l'escola a l'hora de donar a un objecte significat-significant serien:

La imatge natural (11): poden ser objectes d'ús quotidià o propis (la bossa del menjador, iogurt concret per a l'esmorzar), objectes menys propers (camisa pare), objectes esporàdics o menys usats (la cullera per servir la sopa) o objectes simbòlics (joguines).

Model tridimensional a escala (10): objectes tangibles consensuats per tot el claustre per fer-ne ús en les primeres etapes o alumnat amb greus dificultats, com per exemple: bolquer per anar al lavabo.

La fotografia (8): on es treballa l'observació conjunta de l'objecte i la fotografia, tant d'ús quotidià com menys proper, esporàdic o simbòlic. Al nostre centre per exemple tot el personal i tot l'alumnat està fotografiat per tal de treballar la identificació i la identitat.

El pictograma(4): pictogrames ARASAAC al nostre centre. Aquí totes les característiques sensibles són abstractes, excepte la forma.

Paraula escrita o formules algebraiques (0): en aquest cas estem parlant de la lectoescriptura.

**Villafañe, J. 1996*

Hem de mirar l'objecte des de diferents punts de vista per aconseguir un bon reconeixement visual. Tindrem en compte les diferents modalitats de com poden presentar-se els objectes: diferent forma, color, textura i ús, entre d'altres per a la bona comprensió del missatge al qual es vol fer referència.

8. ESTRATÈGIES/METODOLOGIA I RUTINES /HABILITACIÓ:

La comunicació entre l'adult i l'infant/jove serà més efectiva si disposem d'un coneixement de les seves habilitats i competències, recursos que utilitza, estil d'aprenentatge, estratègies comunicatives emprades per l'alumnat per a comunicar-se: vocalitzacions, paraules, gestos, moviments corporals, expressions facials, mirada, gestos manuals, ús de plafons,....

Per part de l'adult cal mantenir una actitud oberta, de molta escolta i de disponibilitat per captar les seves intencions comunicatives a partir de les seves estratègies i comportaments. Respecte a la intervenció ha de tenir un enfocament global i interdisciplinari i no centrar-se de manera exclusiva en el trastorn, sinó incorporar aspectes relacionals d'origen psicoafectiu, la diversitat d'aptituds, interessos, expectatives i necessitats de l'alumnat en el seu entorn escolar, familiar i social.

Les estratègies metodològiques que normalment s'utilitzen i que de forma natural s'aprenen amb el contacte social, són insuficients per mantenir una conversa amb el nostre alumnat. Cal fer-ne servir d'altres perquè la comunicació sigui més eficaç i poder promoure situacions agradables, lúdiques i gratificants, seguir el lideratge de l'infant/jove, estar al mateix context, reaccionar a les seves iniciatives, entre d'altres estratègies que citem a continuació.

8.1. Estratègies per ajudar a desenvolupar la comprensió:

- Cal crear una estructura general compacta, un entorn estructurat, és a dir, que es realitzin les activitats en llocs fixos, sempre en el mateix ordre pel que fa als temps i a l'espai estiguin indicades per senyalitzacions (referents) multimodals, depenent del cas. Això ens portaria a crear i a treballar en forma de rutines.
- Els entorns han de ser estables ja que així ajuden a anticipar, situar-se en el temps, a comprendre i saber què es demana. Es van ampliant les rutines en la mesura que hi participi i cal habilitar l'espai perquè sigui comprensible i assequible.
- Els signes senyals/indicadors han de ser fàcils de reconèixer per l'alumnat fins que arriben a ser significatius. En un principi s'han de presentar immediatament abans de l'activitat.

Per saber que un senyal indicador ha començat a funcionar cal que l'infant/jove comenci a anticipar el que passarà (mirada, somriure, moviments del cos...) i caldrà oferir-li el temps necessari per rebre la seva resposta.

8.2. Estratègies pel desenvolupament de les funcions pragmàtiques.

- ✓ Sobreinterpretació: Consisteix en transformar activitats casuais que fa l'infant/jove en signes comunicatius i en aprofitar la multimodalitat de la comunicació. És important observar i comprendre el què pensem que l'alumnat

intenta comunicar-nos amb diferents formes d'expressió clares (somriures, mirades, vocalitzacions, conductes desajustades, pujar el to corporal, canviar ritme de respiració...) i proporcionar-li una resposta immediata perquè no perdi l'interès.

- ✓ Espera estructurada o període de latència: Es tracta de que els adults oferim el temps suficient a l'alumnat perquè prenguin la iniciativa, mantinguin un diàleg i/o ofereixin una resposta (necessiten un temps per poder processar la informació, organitzar la resposta i portar-la a terme).
- ✓ Cadena de construir e interrompre: consisteix en crear activitats seqüenciades i motivadores per l'infant i més tard interrompre'ls de tal manera que hagi de manifestar el desig de continuïtat. També és un moment adequat per ensenyar un signe.
- ✓ Modelar l'expressió de desig: Consisteix en intervenir quan l'infant/jove intenta comunicar o demanar alguna cosa altament gratificant per a ell/a. Es tracta de modelar el signe corresponent o fer servir alguna altra metodologia com la d'intercanvi d'imatges, abans de complir el seu desig.
- ✓ Aprenentatge incidental: Es produeix en els casos d'una situació no estructurada amb un entorn natural. En aquesta situació el desig de l'infant/jove donarà peu a que la comunicació es desenvolupi amb èxit.
- ✓ Tenir accés al lèxic: Cal disposar d'un plafó general, de plafons monogràfics organitzats per temes o una llibreta de comunicació amb la qual cosa l'infant/jove tindrà més oportunitats de fer servir les funcions comunicatives. Cal que l'adult faci servir també els SAAC al mateix temps que el codi oral.

Aquestes estratègies es complementaran mitjançant altres suports com ara:

- Guia física: suport que consisteix en modelar físicament les mans de l'infant/jove perquè pugui produir un signe, indiqui un signe gràfic o faci l'intercanvi d'imatges.
- Guies verbals: es tracta d'oferir pistes i ajudar verbalment a l'alumne/a a seleccionar el signe apropiat, deixant frases inacabades o formulant preguntes de dos o més alternatives.
- Ajuda física visual (imitació o model): consisteix en realitzar l'activitat que volem que l'alumnat aprengui per tal que la pugui imitar. També l'adult pot imitar a l'alumne/a, repetint i expandint el que ha dit o ha assenyalat.

9. SISTEMES MÉS USUALS QUE FEM SERVIR A L'ESCOLA:

Al nostre centre hem dividit els sistemes de símbols per la CAA (Comunicació Augmentativa i Alternativa) en gestuals i gràfics de forma molt general. En ambdós casos trobem una gradació des de sistemes molt senzills, que s'adapten a persones amb dèficits cognitius i lingüístics de diversa consideració, fins a sistemes complexos que permeten nivells avançats de llenguatge signat (basat en signes manuals) o assistit (basat en signes gràfics). Tanmateix, tant uns com els altres els podem trobar en els següents formats:

9.1. Signes manuals:

Els signes manuals pedagògics s'utilitzen amb la gramàtica i la sintaxis pròpies del llenguatge oral. Els signes manuals que utilitzem a l'escola s'adapten i modifiquen en funció de cada cas, es signen solament les paraules claus i al mateix temps es fa servir el codi oral.

La llengua de signes catalana (LSC) és la llengua pròpia de la comunitat de signants de Catalunya. Es serveix de diferents paràmetres formatius que configuren el significat, que té gramàtica, vocabulari i normes lingüístiques pròpies que requereixen un aprenentatge específic i requereix que els interlocutors la coneguin (alt nivell) o la col·laboració d'intèrprets. Al nostre centre el moviment, la configuració, el punt de localització i l'expressió facial a l'hora de fer servir el LSC és molt característic i es valora el seu ús i la seva necessitat en cada cas.

9.2. Signes amb ajut - objectes tangibles:

Els signes tangibles són objectes reals, parts d'objectes, miniatures, que l'alumne/a associa a una activitat concreta. Li permeten anticipar una activitat a realitzar i comunicar les seves preferències. Aquests han estat consensuats pels professionals que intervenen amb aquells alumnes candidats.

9.3. Sistema de signes gràfics:

Generalment de l'objecte tangible es passa als signes gràfics. De la fotografia a més tard el pictograma, però no sempre es segueix la mateixa gradació. S'ha de procurar portar a l'alumnat de les fotografies als símbols més abstractes.

Els signes gràfics són configuracions impreses que representen paraules i conceptes. Al nostre centre fem servir les imatges (fotografies i/o dibuixos) i el sistema pictogràfic en ARASAAC.

a) Imatges.

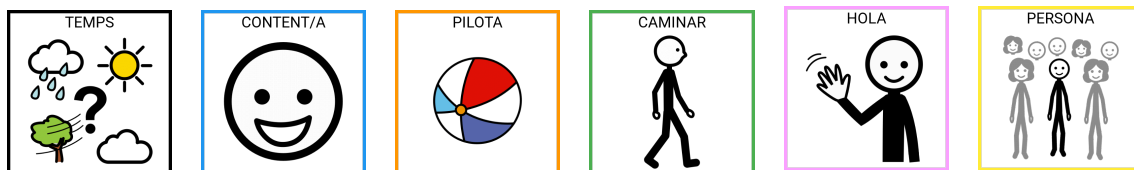
Són els signes més icònics, perquè siguin fàcils d'aprendre han de reunir unes característiques perceptives per facilitar la discriminació (color, forma, figures...).

b) Sistema pictogràfic.

Els pictogrames són dibuixos lineals més simples i neutres que les imatges. També són altament icònics i per tant fàcils d'aprendre i memoritzar.

A l'escola fem servir el sistema pictogràfic d'ARASAAC. El diccionari en ARASAAC conté més de 3000 signes gràfics que representen les paraules i conceptes més habituals de la comunicació quotidiana.

ARASAAC

Amb aquest sistema la creació de materials, agendes i/o llibretes de comunicació pel nostre alumnat és indispensable. No s'ha de concebre no fer-ne ús, sent part essencial en el dia a dia al centre i fer-lo servir en tots els àmbits allà on l'alumne pugui iniciar un intercanvi comunicatiu a través d'aquest sistema.

Aquest sistema pictogràfic pot arribar a ser un llenguatge visual per a persones que tenen dificultats per comprendre o utilitzar la paraula parlada o escrita. Es basa en la utilització de símbols pictogràfics i dibuixos senzills, col·locats en un suport físic (quadern, taulell, tríptic...) a partir dels quals la persona que els precisa pot construir frases per comunicar-se amb els altres.

Els dissenys dels pictogrames són senzills per facilitar la universalitat i la discriminació entre ells per afavorir l'aprenentatge. A més, són fàcilment reproduïbles en un suport econòmic que facilita la preparació de materials variats i adaptats al nivell de cada alumne/a. Són un sistema format per dibuixos pictogràfics senzills, de gran semblança amb l'objecte o acte representat, que simbolitza paraules i conceptes d'ús quotidià en la comunicació.

A la pàgina oficial d' ARASAAC hi ha un seguit de recursos per fer les creacions necessàries.

EINES ONLINE

Aquesta secció ofereix una sèrie d'Eines Online per generar materials amb els recursos oferts en els diferents catàlegs d'ARASAAC. La major part de les eines requereixen visitar prèviament els diferents catàlegs i afegir a "La meua selecció" aquells elements gràfics que vulguem utilitzar en aquestes.

 LA MEVA SELECCIÓ	 CARPETA DE TREBALL	 CREADOR D'ANIMACIONS	 CREADOR DE SÍMBOLS	 CREADOR DE FRASES	 GENERADOR D'HORARIS	 GENERADOR CALENDARIS	 GENERADOR DE TAULERS	
 CREADOR DE BINGOS	 JOC DE L'OCA	 DÒMINOS	 DÒMINOS ENCADENATS					

El PICTOSELECTOR és una aplicació per a Windows dissenyada per facilitar la creació de taulers de comunicació amb pictogrames, fotografies i imatges real.

L'ARAWORD és un programa per a Windows, IOS i Android, que consisteix en un arxiu estil Word en el que es pot escriure la paraula o frase que necessitem i la transforma en pictogrames.

NORMES ARASAAC:

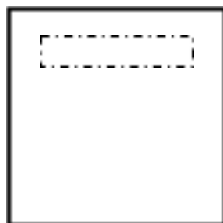
A continuació us donem a conèixer alguns aspectes i normes a tenir en compte en l'ús de l'ARASAAC. Cal ser el més estricte possible en el seguiment de les normes, per tal que siguin universals i els aprenentatges sobre aquest sistema puguin aprofitar-se amb usuaris fora de l'escola.

- **Estructura del pictograma**

Normalment el pictograma, si s'utilitza en plafons, es presenta en mides de 2,5 cm x 2,5 cm o 5 cm x 5 cm. Malgrat això es poden ampliar o reduir segons les necessitats i funció del pictograma, mantenint sempre la forma quadrada.

La paraula escrita cal posar-la centrada i a la part superior. Cal posar sempre la paraula escrita, malgrat que els alumnes no siguin lectors.

És aconsellable que el marge del pictograma quedi recamat per tal que ressalti.

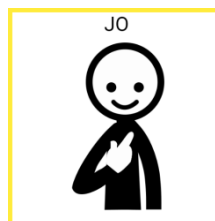
- Tipus de lletra

- Els pictogrames del centre aniran en lletra ROBOTO (és la que surt per defecte a l'hora d'elaborar un pictograma a la web d'ARASAAC) en majúscula, accentuat (quan cal) i negreta.
- Dins de l'aula, la utilització d'una mida de lletra o un altra vindrà donada per les necessitats i capacitats dels alumnes.

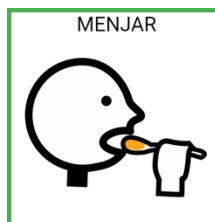
- Categoria de paraules

Segons les categories de les paraules, el marge d'aquestes van en un o altre color.

Persones: **GROC**

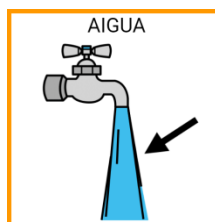
Verbs: **VERD**

Descriptius: **BLAU**

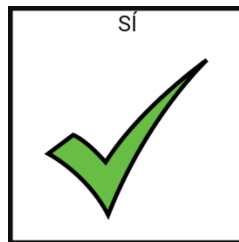
Substantius: **TARONJA**

Socials: **ROSA**

Miscel·lània (articles, conjuncions, concepte de temps, nombres, alfabet i paraules abstractes): **NEGRE**

- Pictogrames nous

Tots els pictogrames que no es troben actualment a les carpetes del Drive i a la P, però que estiguin disponibles a la pàgina web d'ARASAAC, es poden crear i poden ser utilitzats. En aquests casos, cal accedir a la web d'ARASAAC, generar de nou el pictograma corresponent i desar-lo a cadascuna de les dues carpetes del diccionari: tant al Drive com a la P.

En cas que el pictograma necessari no es trobi ni a les carpetes del centre ni a la web d'ARASAAC, i la persona tingui clar el concepte o la representació que es vol crear, es pot procedir a elaborar el pictograma. Un cop creat, cal consultar el servei de logopèdia perquè avaluï l'adequació. Si, en canvi, no es pot generar el pictograma però es detecta una necessitat específica, cal comunicar-ho al servei de logopèdia. Per tal de facilitar aquesta tasca, el centre disposa d'una graella de recollida de demandes, on es poden anotar les propostes o mancances detectades.

- Gènere pictogrames

Es tindrà cura per utilitzar un llenguatge no sexista i es farà ús dels dos gèneres en els pictogrames que així es requereixin. Per exemple: **CONTENT/A, NET/A, CURT/A...**

ADAPTACIÓ DE CONTES: normalment es farà servir la **lletra ROBOTO** en majúscula **en mesura 18 i en llengua catalana**.

S'adaptaran simplificant els escrits del conte, emprant frases d'estructura molt

curta i tenint en compte el nivell pel qual s'adapta el conte. Caldrà posar la referència de l'autor i títol del conte (o foto) darrere la portada del conte adaptat.

En el cas que hi hagi molta lletra en una mateixa pàgina, el format emprat serà el següent:

- A la pàgina de l'esquerra els pictogrames.
- A la pàgina de la dreta la lletra i la imatge.

Si s'adapta amb pictogrames s'han de fer servir les normes d'ús descrites més amunt. I cal posar sempre la paraula escrita, malgrat que els alumnes no siguin lectors. En finalitzar el conte sempre s'indicarà amb un conte acabat.

9.4. Senyals o esquemes auditius o sensoriomotrius.

Es tractaria de joguines multisensorials, senyals lluminoses, fragments de melodies, cançons... Ho fariem servir com a senyal anticipatòria per a un gran nombre del nostre alumnat i en diferents franges i activitats que es realitzen al llarg del dia.

9.5. Escriptura ortogràfica.

Les persones amb discapacitat motriu, per exemple, poden indicar les lletres de l'alfabet disposades en un plafó de comunicació, o produir-les mitjançant una ajuda tècnica (comunicador, ordinador amb adaptacions) que permet la sortida de la veu, text imprès, etc.

10. COM FEM SERVIR EL SAAC A L'ESCOLA?.

Els sistemes i productes de suport per la CAA són només un mitjà o una condició necessària perquè la persona amb discapacitat a la parla pugui comunicar-se, desenvolupar les seves capacitats i participar en el món que l'envolta, però no resulten mai suficients. **El més important és el procés d'educació, habilitació i assessorament** que els ha d'acompanyar.

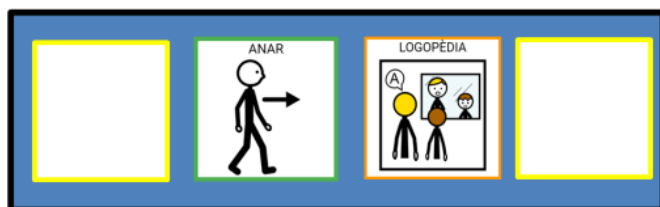
És per això que al nostre centre fem servir els SAAC en les següents situacions:

Per informar i anomenar diferents espais de l'escola:

Cada espai de l'escola està retolat de forma molt clara, amb símbol ARASAAC i/o fotografies (aquest últim es fan servir amb el col·lectiu d'alumnat amb més afectacions) referents de l'espai o activitat que correspon. Alguns han estat creats de nou i d'altres adaptats a les necessitats i activitats que es fan a l'escola.

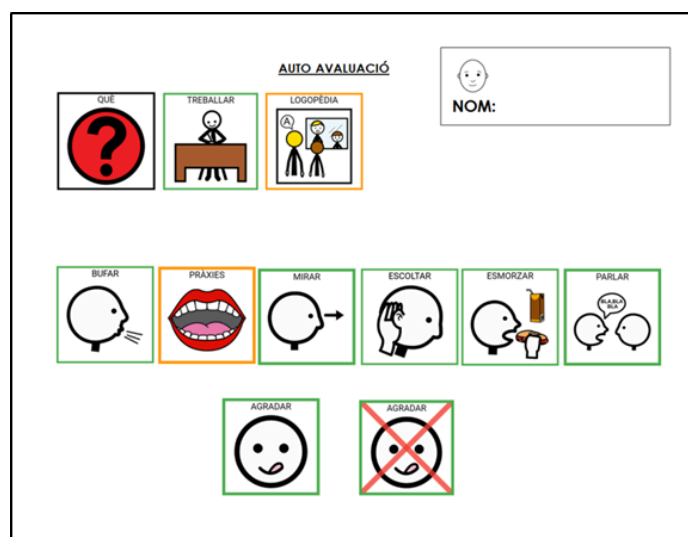
Per informar de les activitats, tallers, desplaçaments..

- **Com a eina a l'aprenentatge de les diferents àrees i d'accés al currículum**
(Facilitant la comprensió, estimulant la lectura global en l'alumnat que presenta dificultats per l'adquisició de la lectura...)

- **Com a sistema d'avaluació.** Els sistemes del SAAC ajuden a valorar la comprensió global i específica en l'alumnat que mostra dificultats per l'expressió oral però amb bona comprensió,

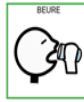
- **Com a reforç al vocabulari específic:** S'utilitzen en les diferents activitats de les aules i altres activitats com educació física, tallers, menjador...

ACCIONS

MENJAR

BEURE

- **Com a instrument per desenvolupar-se en els entorns físics i socials:** demanar, informar (funcions), entendre missatges... En definitiva, per ser el més autònom possible. A part de tot l'esmentat part del nostre alumnat fa servir plafons, llibretes de comunicació i/o intercanvi de pictogrames.

- **Com a eina d'estructuració del llenguatge i pensament:** Al llarg dels anys s'han anat elaborant material de contes, frases... en aquest sentit.

- **Per expressar emocions i regular la conducta**

11. NESE DE LES PERSONES CANDIDATES A UTILITZAR EL SAAC.

Atenent al Decret 150/2017, de 17 d'octubre de l'atenció educativa a l'alumnat en el marc d'un sistema educatiu inclusiu, s'especifica que les mesures i els suports intensius, són actuacions educatives extraordinàries adaptades a la singularitat dels alumnes amb necessitats educatives especials, que permeten ajustar la resposta educativa atenent a les característiques i necessitats dels alumnes.

Aquestes NESE de les persones candidates a utilitzar el SAAC poden ser varies i segons sigui la competència lingüística i comunicativa podem diferenciar quatre grups:

- L'alumnat que avança molt lentament en l'evolució i aprenentatge de la parla, l'ús d'un SAAC pot servir com a recolzament per al seu desenvolupament.
- Amb l'alumnat que té un millor nivell de comprensió del que pot expressar oralment, utilitzarem el SAAC per possibilitar-li aquesta expressió.
- Amb l'alumnat que presenta greus problemes de comprensió, utilitzarem el SAAC per facilitar-se-la i ajudar-li a estructurar les rutines del treball diari.
- El grup classe sense coneixement específic del llenguatge escrit que necessita una eina per estructurar el calendari de les rutines de cada dia, s'utilitzarà el SAAC per facilitar la tasca.

11.1. Criteris per possibles candidats de SAAC.

Segons els criteris del nostre centre, podem agrupar l'alumnat destinatari d'un SAAC en tres grups:

- Alumnat que necessita un llenguatge de suport durant un temps, ja que s'espera que podran fer ús de la llengua oral més endavant. En aquest cas la funció dels SAAC és facilitar el desenvolupament de la parla i evitar les conseqüències psicosocials que provoca la manca de comunicació (problemes de comportament, aïllament dels companys, desenvolupament encara més lent de la comunicació...).
- Alumnat que necessita un mitjà alternatiu d'expressió, però que té una comprensió oral bona. Per exemple: alumnat amb una discapacitat motriu.
- Alumnat que necessita un llenguatge alternatiu, tant per la comprensió com per l'expressió. Per exemple: alguns infants/joves amb autisme o amb discapacitat cognitiva severa.

A més a més, la decisió d'introduir l'ús, o no, d'un SAAC respon a una valoració inicial de l'alumnat i es tindrà en compte:

- ✓ El nivell de competència en l'àrea de comunicació: habilitats pròpies de la comunicació primerenca (intenció comunicativa, demanda/protesta, implicació, alternança de torns), habilitats cognitives (causa-efecte, permanència de l'objecte), imitació, llenguatge comprensiu, llenguatge expressiu, i habilitats precursors del llenguatge (atenció conjunta, habilitats visuals i auditives).
- ✓ Les seves possibilitats motrius: mobilitat i control de les extremitats, dominància lateral, habilitats d'alimentació, habilitats respiratòries, activitats motores orals.
- ✓ Aquesta valoració es realitzarà per part del servei de logopèdia de l'escola, conjuntament amb el mestre/a tutor/a de l'alumne/a, l'equip de fisioteràpia (si s'escau), i amb la família, la qual també formarà part activa en tot aquest procés.

Des del servei de logopèdia, a més, s'ha començat a aplicar el Protocol per a la implementació dels Sistemes Aumentatius i Alternatius de Comunicació (SAAC), un document de referència que orienta les etapes del procés: des de la detecció de les necessitats comunicatives fins a la selecció, implementació i seguiment del sistema. Aquest protocol inclou instruments d'avaluació inicial (com el screening de comunicació o la matriu de comunicació), pautes per al treball col·laboratiu entre professionals i famílies, criteris per a la tria del tipus de SAAC, i orientacions per a la formació del personal docent i no docent implicat. Amb aquesta eina es busca garantir una intervenció coordinada, ajustada i eficient, adaptada a les necessitats de cada alumne/a i al seu context educatiu.

12. RECURSOS DE SUPORT PER A LA COMUNICACIÓ.

Podem dividir els recursos de suport per a la comunicació en bàsics i tecnològics. Els taulers de comunicació són recursos de suport bàsics que consisteixen en superfícies de materials diversos en els que es disposen els símbols gràfics per a la comunicació (fotografies, pictogrames, lletres, paraules i/o frases) que la persona indicarà per comunicar-se. Quan els símbols es distribueixen en diverses pàgines parlem de llibretes de comunicació.

Entre els recursos tecnològics trobem els comunicadors electrònics especialment dissenyats per comunicar-se i els ordinadors portàtils o les tablets amb programes especials que es converteixen en comunicadors. Els comunicadors electrònics dedicats o emulats en ordinadors es personalitzen amb els símbols gràfics que requereix cada persona i es caracteritzen per ser portàtils i adaptar-se a les formes d'accés apropiades per a cada persona (teclats, ratolins, commutadors, etc.). Disposen d'una sortida per als missatges en forma de parla digitalitzada o sintetitzada, així com també, sovint, d'altres sortides com pantalla, paper imprès o fins i tot funcions de control de l'entorn.

Els productes de suport (ajuts tècnics) serveixen per afavorir la comunicació, ja sigui augmentant o substituint la parla oral en els casos en que aquesta sigui impossible o força inintel·ligible, així com també facilitant la interacció amb el seu entorn en general de manera alternativa, estenent així la possibilitats d'educació i formació, inserció laboral, oci i integració.

12.1. Els comunicadors:

Són petits aparells que l'usuari pot activar una o varies tecles per produir missatges en veu digitalitzada. Estan dissenyats per adaptar-se a la forma d'accés que necessita la persona. Alguns comunicadors poden presentar un alt nivell de sofisticació tecnològica, la qual cosa permet un bon nivell de competència comunicativa a la persona que els pot utilitzar.

Permeten l'enregistrament i reproducció de missatges i són activables tant per selecció directa com per escanejat, amb un o amb diversos nivells o escenes i amb veus sintetitzades o gravades.

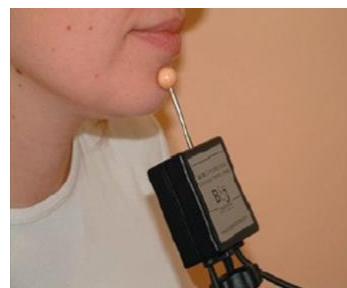

12.2. Els commutadors:

Un commutador és un dispositiu que realitza les funcions d'un pulsador i que pot ser utilitzat per persones amb algun tipus de limitació motriu i/o sensorial. És el mitjà d'accés a un gran nombre de dispositius com poden ser: ordinadors, equips de comunicació, alarmes, comandaments de control d'entorn, joguines, etc.

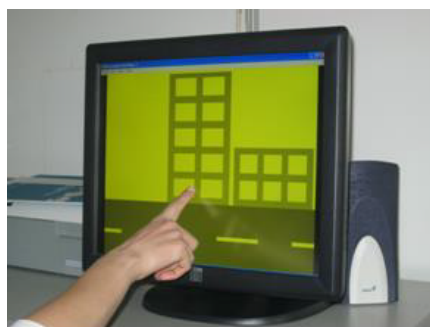
La forma d'accionar-los més habitual és amb la mà, però també cal pensar en altres formes d'indicació quan la persona no pot utilitzar les mans. Pot ser amb el peu, la boca, la veu, la mirada, amb una vara col·locada en un capçal, amb un indicador de llum o òptic, etc.

12.3. L'ordinador:

L'ús de l'ordinador no és una finalitat en sí mateixa sinó que busca altres objectius, com per exemple promoure el desenvolupament del llenguatge (augmentar la comprensió verbal, fomentar la producció oral i/o gestual espontània...) desenvolupar habilitats cognitives (noció de causa-efecte, raonament...) o facilitar l'accés al currículum escolar (aprenentatges conceptuals com els colors, els conceptes numèrics, etc., o aprenentatges procedimentals com l'escriptura o altres...).

Hi ha sistemes que permeten l'accés a l'ordinador a totes aquelles persones que, degut a les seves dificultats motrius, no poden accedir al teclat i al ratolí o tenen dificultats, i que possibiliten l'ús de tots els programes, encara que d'una forma diferent a l'habitual. D'aquesta manera, les persones amb discapacitat motriu podran tenir accés a utilitzar l'ordinador com a qualsevol altre usuari, sempre tenint en compte que no hi hagi moltes dificultats afegides. A part dels sistemes d'accessibilitat del propi ordinador, hi ha ratolins i teclats adaptats o virtuals, joysticks, monitors tàctils, pissarres digitals interactives tàctils, sistemes d'accés per veu, amb la mirada...

12.4. Tobii.

El seguidor ocular 4C de Tobii és una petita peça de maquinari que es connecta a la part inferior de la pantalla i a l'ordinador a través d'un port USB. Realitza un seguiment dels moviments de cap i ulls per a entendre cap a on està mirant en la pantalla.

L'ús de la vista natural de l'alumnat per a complementar les entrades tradicionals (com el ratolí i el teclat) proporciona una experiència de joc més rica i permet un joc nou i emocionant.

12.5. Tauletes.

L'objectiu principal que volem assolir és oferir a l'alumnat un ajut tècnic a la comunicació que els permeti ser el més autònoms possible intentant normalitzar l'ús dels SAAC. Els programes instal·lats i provats dels que es fa més ús per facilitar aquest objectiu són:

Plaphoons per a tablet: És un comunicador dinàmic adaptable als usuaris i amb veu sintetitzada en català (opció gravada).

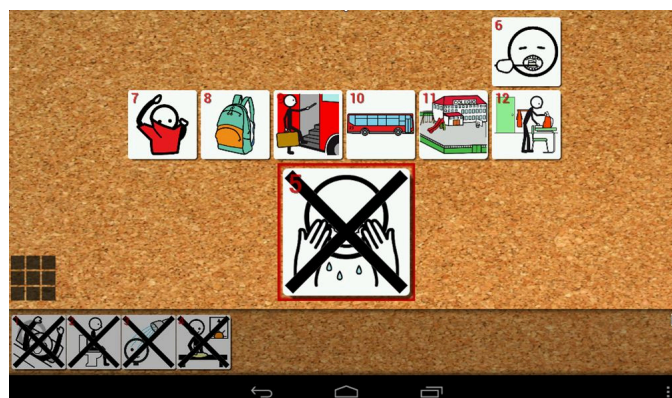
AstericsGrids comunicador d'ARASAAC: és un comunicador dinàmic, elaborat per l'equip d'ARASAAC, amb vocabulari robust i dos opcions de comunicació combinades entre si: comunicador amb vocabulari nucli distribuït per categories i comunicador tipus core vocabulary (paraules essencials). És un software lliure, gratuït i de codi obert.

PictogramAgenda

És una aplicació senzilla i intuïtiva pensada per a crear rutines visuals o agendes amb pictogrames. Permet mostrar de forma seqüencial les activitats que s'han de dur a terme durant el dia, de manera que l'alumnat pugui anticipar, estructurar i entendre millor el seu entorn. Les seqüències es poden personalitzar amb pictogrames d'ARASAAC i amb veu sintètica o gravada.

Aquesta eina no és pròpiament un comunicador, sinó un recurs de suport a l'organització i comprensió del temps i de les activitats escolars i personals, afavorint l'autonomia, la seguretat i la regulació emocional dels usuaris.

Com a centre, generalment és el Servei de Logopèdia qui estableix aquells alumnes candidats a fer ús de tablets o altres ajuts tècnics. També es tindrà en compte les demandes i les orientacions per part dels/les professionals, serveis externs i/o famílies.

Es farà una valoració prèvia del seu ús i funcionalitat real dins l'àmbit escolar: tipus d'ajut, programes, accés. Per tal d'informar, assessorar i orientar en el tipus d'ajut i adaptacions que es creuen més convenients per a cada alumne. Tanmateix serà la família l'encarregada de gestionar l'adquisició dels ajuts corresponents (dispositiu, programari i sistema d'accés si cal), fent ús si es creu convenient de les beques PUA. Pel que fa a la instal·lació i configuració del programari, si la família no es veu capaç de fer-ho per si mateixa o té moltes dificultats, des del servei de logopèdia se'ls pot orientar, assessorar i mostrar la forma d'introduir els pictogrames en el programa.

Cal remarcar la importància que si es fa ús del dispositiu com a sistema de comunicació, ha d'anar sempre amb l'alumne/a. Seria convenient, que el dispositiu anés cada dia amb l'usuari de casa a l'escola i es demanaria a les famílies un retorn del seu ús per tal de valorar la seva funcionalitat i possibles propostes de millora (material a treballar, canvi d'activitats...).

La comunicació augmentativa esdevé l'eix vertebrador de la nostra intervenció educativa i terapèutica. Partim d'un enfocament globalitzador on els diferents àmbits de desenvolupament de l'individu s'interrelacionen entre sí (àmbits comunicatiu-lingüístic, social-afectiu, físic-motriu i sensorial- cognitiu).

Considerem que qualsevol intervenció en un determinat àmbit, determina i condiona la intervenció en els altres. Així doncs, l'aplicació de la comunicació augmentativa es converteix en una metodologia de treball en el dia a dia a l'escola, estenent-se més enllà del treball comunicatiu-lingüístic.

13. L'APRENENTATGE DE LA LECTOESCRITURA AL CEE FRANCESC BELLAPART.

13.1. PRÈVIES A LA LECTURA I L'ESCRITURA:

Hi ha propostes que poden estimular i ajudar a desenvolupar estructures cognitives bàsiques afavoridores del procés d'aprenentatge de la lectoescriptura. Aquestes són les que fomenten a l'escola amb la intencionalitat d'afavorir el procés d'aprenentatge de la lectoescriptura a tot l'alumnat candidat:

1. Moviment:

- Desenvolupament d'habilitats bàsiques de motricitat gruixuda i fina: (fer la pinça, cordar botons, esquinçar paper, fer boletes, i altres activitats pròpies de l'etapa d'infantil, cosir, taller fer i desfer, teixir, obrador de sorra...).
- Integrar els dos hemisferis cerebrals: (kinesiologia, exercicis del cervell, ioga, exercicis de coordinació bilateral...).
- Desenvolupar la capacitat d'atenció.

2. Llenguatge oral:

- Expressió i comprensió oral: (observació d'imatges, fotografies, lectura de contes per part de l'adult..., visionat de pel·lícules i curts on posteriorment es treballa el contingut mitjançant preguntes de comprensió, converses espontànies, converses sobre temes, endevinalles...).
- Capacitat d'escolta, diàleg i conversa.
- Desenvolupament de la intel·ligència: (contes orals de Tamara Chubarovsky, titelles, teatre, minimons...).

3. Exploració sensorial, intel·ligència sensoriomotriu: (obrador de sorra, psicomotricitat, contes motrius, taula de llum, joc heurístic, construccions, treball amb masses...).

4. Desenvolupament gràfic:

- Treball del traç amb diferents suports i estris.
- Grafomotricitat.
- Coordinació visomotriu.
- Bases per la preescriptura. Treball de les grafies en vertical i després en horitzontal amb diversos suports i parts del cos.
- Treball artístic i experimentació amb diferents materials.

5. Joc lliure simbòlic i representatiu, descoberta del material gràfic i fonològic.

6. Percepció: és un dels processos implicats en la lectura, tant la percepció visual i

auditiva com hàptica (percepció tàctil + cinestèsica).

7. El ritme (música, dansa i cant). Exemple: cançons de la mascota i de les rutines.

- Capacitat d'atenció, memòria, escolta i concentració.
- Anàlisis seqüencial auditiu i consciència fonològica.

8. Entorn segur i cuidat emocionalment.

Aquestes habilitats es treballaran de forma sistemàtica a través de propostes variades a les etapes d'infantil i primària.

13.2. COM ABORDAR L'APRENENTATGE DE LA LECTOESCRITURA?:

A l'escola, s'iniciarà el treball de lectoescriptura partint de la paraula a nivell global i posteriorment, incidir paral·lelament a nivell analític o fonètic, respectant l'avenç personal de cada alumne/a i graduant el seu nivell de dificultat.

a) Per la via global:

El referent escrit és la representació visual d'una informació compartida que permet a l'alumne/a resoldre els dubtes, recordar paraules, completar o omplir els buits que apareixen en situacions de lectura i escriptura.

Els referents escrits poden representar una eina potent per afavorir el desenvolupament de l'autonomia en l'aprenentatge de la lectura i l'escriptura per la via global.

Caldria diferenciar tres grups de referents:

- Els referents d'organització de centre: els que permeten organitzar i regular la vida diària del grup i desenvolupar l'autonomia dels infants; tots ells ajuden els alumnes a ser autònoms en el seu dia a dia i, alhora, afavoreixen que l'alumnat descobreixi l'ús funcional de la llengua escrita. Tots els espais de l'escola estan:
 - indicats amb rètols/pictogrames que identifiquen el nom de l'espai, donen informació sobre l'activitat que es fa i sobre l'adult que la dinamitza.
- Els referents d'organització de l'aula, que donen una utilització significativa a la llengua escrita i que permeten fer un ús pràctic de l'escrit. **Els referents d'organització d'aula consensuats a nivell d'escola són:**

Repertori d'entrada i sortida.	- Calendari - Nom de l'alumnat - Plafó dels càrrecs - Horari de l'aula
Referents Escrits d'aula	- Nom propi a la taula i als penjadors - Nom dels companys/es - Nom dels referents de l'aula i mestres amb qui treballen - Retolació de l'espai de jocs i les capses de joguines - Rètols del material de l'aula, tants dels armaris com dels calaixos i safates, objectes de la classe. - Plafó emocions.

- Els referents per a la sistematització del codi escrit. S'hi inclouen tots aquells referents que, arran dels treballs que es fan diàriament, es van generant al llarg de les setmanes i dels mesos. **Els consensuats a nivell de centre són:**

-

Abecedari	Abecedaris consensuats com a centre a cada etapa
Menú	Cada dia en alguna franja del matí es treballa el vocabulari del menú de dinar del migdia, adaptat al nivell de cada alumne/a. Existeixen materials consensuats a nivell de centre, tant en suport paper com en digital (PDI). Per la PDI està ubicat a la P:/SACTUTORES/MENU/Plataforma el menú per a tothom.
Activitat del cap de	Explicar i compartir amb els companys el cap de setmana i, posteriorment, depenent del grup fer una producció (dibuix,
setmana	paraules, frases, text, pictogrames...).

Llibres d'activitats d'escola:	Es tracta d'un llibre de vivències de l'aula, on es recullen fotografies de les activitats i sortides més significatives que realitzen mensualment els alumnes de cada grup. En aquest llibre serà positiu que hi participin els protagonistes confeint les primeres paraules significatives i frases senzilles en relació al contingut gràfic. Aquest llibre de vivències és important que estigui a l'abast dels alumnes per tal que el puguin consultar i mirar amb els companys/es. *Amb l'alumnat amb pluridiscapacitat (diversitat funcional) se li pot donar un format de caixa on guardar recordatoris (materials, produccions, fotografies...) de les activitats més significatives realitzades.
---	---

Altres referents per a la sistematització del codi escrit i que estan lligats al projecte de cada aula poden ser: els cançoners, els poemaris, els contes, els noticiaris, els receptaris, els mots de referència sonora, les onomatopeies, les llibretes de paraules "difícils", els diversos diccionaris, els llibres d'activitats i caps de setmana, etc. Són uns materials que poden afavorir la reflexió dels alumnes i, alhora, donar-los pistes i indicis del funcionament del codi escrit.

A més dels referents escrits, a nivell de centre s'han acordat els continguts a treballar prioritàriament de lectura global segons el nivell de l'alumnat són:

SI/NO

Menú.

Dies de la setmana.

Temps.

Mesos de l'any.

Estacions de l'any.

Emocions

Festes
escolars.

Colors.

Projecte de l'aula:

Notícies.

Curtmetratges.

Contes repetitius

Contes.

Cançons.

Rodolins

Les notes quotidianes.

Visionat de pel·lícules amb parades per realitzar activitats de
comprensió i reflexió sobre el contingut.

Diari d'aula

Les dites dels mesos i les estacions de l'any o d'altres temàtiques.

Horaris d'aula.

b) Per la via analítica:

Es concep la lectura com un procés amb dues etapes: el reconeixement de símbols gràfics i la comprensió del seu significat (lectura mecànica i lectura comprensiva).

Per aconseguir un bon nivell de lectura cal fer una anàlisi de cadascuna de les unitats més elementals (les lletres) i, paral·lelament, una síntesi (les paraules, que esdevenen unitats de significat). Aquest doble procés guia les propostes i els exercicis que realitzarem per abordar l'aprenentatge de la lectoescriptura per la via analítica.

L'estel és un mètode seqüenciat per a l'aprenentatge de la lectura que com a escola escollim per treballar amb cert alumnat. Es tracta d'un material força estructurat que es caracteritza per:

- La introducció progressiva de les dificultats. En principi, no es passa a la següent lletra fins que l'anterior està assolida o per decisió pedagògica de l'equip que acompanya a l'alumne/a.

- El treball sistemàtic on es combina la discriminació i control dels estímuls amb la presentació i retirada dels suports. Cal dedicar diàriament una estona a la lectura de les lletres i síl·labes adquirides. Primer a la lectura de paraules i, a mesura que avança l'alumne/a a la lectura de frases senzilles.

(Hi ha un material adaptat partint de l'Estel que s'ha realitzat adaptant-lo a les necessitats de l'alumnat i està disponible informatitzat a la unitat compartida S:/ de l'ordinador de l'escola.)

També és important planificar activitats per treballar la **consciència fonològica** per tal d'abordar l'aprenentatge de la lectoescriptura per la via analítica. Diferents investigacions demostren que la noció de saber que el llenguatge parlat es compon d'una seqüència de petits sons no es dona de forma natural ni senzilla en totes les persones.

La consciència fonològica és important perquè és necessària per entendre com es representen per escrit les paraules de la nostra llengua, és per això que li donem molta importància, tant a infantil com a primària.

Per treballar la consciència fonològica a l'escola utilitzem material de l'Enriqueta Garriga:

(http://ateneu.xtec.cat/wiki/form/wikiexport/cursos/escola_inclusiva/dtap/modul_6/practica_2)

O del CREDA:

(<http://www.xtec.cat/serveis/creda/a8924081/pagina7.htm>)

13.3. AMB QUIN TIPUS DE MATERIALS CAL TREBALLAR PREFERENTMENT?:

En relació als materials caldria que fossin:

- Significatius per l'alumnat i funcionals.
- Els més usats en el context social i escolar.
- Manipulatius.
- Diversos, però sense necessitat de seqüenciar-los amb rigidesa, tenint en compte els continguts consensuats a nivell de centre.
- Tecnològics.

13.4. QUIN TIPUS D'ACTIVITATS ES PODEN DISSENYAR I DESENVOLUPAR PER ESTIMULAR LA LECTURA?

Les etapes d'aprenentatge de la lectura s'agrupen en dos moments:

- Un primer moment de descoberta i d'aprenentatge del codi.
- Un segon moment d'autonomia en la que pren més rellevància l'aprenentatge de la comprensió lectora.

És per això que el tipus d'activitats que proposem com a centre per estimular la lectura són:

- Lectura expressiva
- Activitats de descodificació
- El treball de la frase
- Activitats de comprensió
- Activitats per exercitar l'ús d'estratègies de comprensió lectora
- Lectura guiada
- L'escolta estructurada
- Lectura compartida
- Lectura autònoma o silenciosa
- La relectura de textos
- Biblioteca d'escola

13.5. QUIN TIPUS D'ACTIVITATS ES PODEN DISSENYAR I DESENVOLUPAR PER ESTIMULAR L'ESCRITURA?:

Les etapes d'aprenentatge de l'escriptura s'agrupen en dos moments:

- Un primer moment de descoberta i d'aprenentatge del codi.

- Un segon moment d'autonomia en la que pren més relleu l'aprenentatge de la composició escrita.

A nivell de centre, aquestes són les activitats d'escriptura planificades i consensuades al llarg de la jornada escolar:

- Repertori d'entrada i sortides
- El menú
- El cap de setmana
- Llibre de vivència d'aula
- Altres (llibre de vivència d'aula, el nom propi, escriure cartes...)

A continuació es recullen una relació de possibles activitats d'escriptura:

- Diferenciació entre lletres, dibuixos, nombres i altres signes.
- Escriure lletres amb i sense model en diversos suports i amb diferents materials (exemple: sorra, pa ratllat, taula de llum...).
- Treballar l'escriptura en vertical i en horitzontal.
- Resseguir paraules significatives.
- Escriptura del propi nom.
- Escriptura del nom dels companys/es de l'aula i dels familiars més propers.
- Escriptura col·lectiva de paraules i frases.
- Completar l'escriptura de paraules (dir, escriure o col·locar les lletres que hi falten).
- Confegir paraules amb lletres mòbils, màquines d'escriure, ordinadors, material manipulatiu... amb o sense model.
- Fer la llista de la compra.
- Fer llistes de paraules començades per una lletra en concret.
- Copiar textos
- Dictats (els alumnes dicten al mestre; un alumne li dicta a un altre; el mestre dicta als alumnes).
- Escriure textos memoritzats (dites, poemes, refranys...).
- Tornar a escriure textos coneguts.
- Completar textos amb buits o llacunes.
- Escriure textos originals.
- Racó de missatges a l'aula.
- Felicitacions d'aniversari.

- Activitat del veig, veig

14. ACORDS D'ESCOLA EN RELACIÓ A ASPECTES FORMALS.

14.1. ABECEDARI D'ESCOLA

Arrel de les reflexions realitzades entorn d'aquest tema a les tres etapes s'arriba als següents acords:

- Abecedari d'infantil i primària (aules candidates): es farà servir l'abecedari consensuat fins ara, però amb la versió actualitzada que es va fer en PWP per part d'unes mestres d'infantil. En el cas que des de les aules es vulguin treballar altres paraules o el nom dels alumnes de l'aula, aquestes paraules s'afegiran a sota de l'abecedari consensuat.
 - o S'acorda afegir la ç amb la paraula eriçó.
- Abecedari secundària (aules candidates): s'utilitzarà l'abecedari acordat a nivell d'etapa que fa servir el vocabulari propi de les activitats de l'etapa.
 - o S'acorda afegir la ç amb la paraula pinça. Des de l'etapa s'encarregaran d'afegir la imatge i paraula corresponent.

S'acorda no tornar a imprimir tots els abecedaris de les aules només per la incorporació de la ç perquè seria molta despesa i no es veu necessari.

S'ha creat una carpeta a la p:/ anomenada abecedaris escola on estan penjats els models d'abecedari consensuats per tal que tothom hi pugui accedir. Les modificacions de la ç s'hauran de fer en aquests models.

Es decideix que, tant a l'abecedari d'infantil i primària com al de secundària, s'afegirà al final del document un full amb les paraules consensuades a nivell d'escola que continguin la ll, la ny i la ç, tot i no considerar-se lletres. D'aquesta manera, depenent del nivell i treball que es dugui a terme a cada aula, les tutores valorant la introducció o no d'aquestes lletres.

Des de les etapes, tal i com es va acordar, s'encarregaran d'afegir aquestes lletres al final.

14.2. MATERIAL DIDÀCTIC

Quan es generi material per treballar la lectoescriptura en suport digital es farà servir la **lletra CENTURY GOTHIC per tot l'alumnat**.

De forma orientativa, es considera que la mida **de la lletra més adequada a l'etapa d'infantil és de 20, a l'etapa de primària, de 16 i a l'ESO i TVA, de 12**. Cal tenir en compte sempre les característiques i necessitats de l'alumnat i adaptar la mesura de la lletra en conseqüència.

Els documents de centre (avaluacions, informes, circulars ...) però, aniran en VERDANA mida 11.

14.3. TIPUS DE LLETRA

Per facilitar l'accés a l'escriptura de l'alumnat, es té en compte la maduració motriu personal de cada alumne/a, ja que en molts casos presenten importants dificultats en el traç i en general, en la seva coordinació motriu. Aquest fet, incrementa la dificultat que suposa l'accés al codi escrit per part de l'alumnat i per tal de facilitar-ne el procés, es proporciona la possibilitat de començar a escriure amb LLETRA DE PAL i/o fins i tot, la utilització de material adaptat com a suport com, per exemple: lletres plastificades amb velcro, lletres de plàstic més gruixudes, ordinador...

Paral·lelament a tot aquest procés, es treballa el traç i la grafia de les lletres.

En el cas que un alumne/a ja utilitzi un tipus de lletra concret, bé perquè procedeixi d'un altre centre escolar, faci compartida o bé, perquè ja ha interioritzat el procés d'escriptura, se li respectarà el tipus de lletra que utilitza.

El canvi de lletra de pal a lletra d'impresca cal valorar-lo en cada cas, tenint en compte l'evolució personal de cada alumne, sense centrar-se exclusivament en els factors d'edat i etapa educativa que li correspon.

La realització de la lletra lligada no serà en cap cas un objectiu a treballar a l'escola, tret que es consideri rellevant per l'alumne/a en concret (escolaritat compartida i/o pas a un ordinària on fan servir aquesta lletra).

14.4. ANTICIPACIÓ D'ACTIVITATS AMB OBJECTES TANGIBLES AL MÒDUL DE PLURIS :

Aquelles activitats més rellevants del dia s'anticipen amb els següents objectes:

- **Esmorzar:** picto, música, posar pitet, olor del menjar.
- **Pati:** picto i música i pilota rugosa.
- **Logopedia:** picarols
- **Canvi de bolquer:** picto i música i ensenyar/tocar el bolquer
- **Menjador:** picto, música, posar pitets i bates i cullera de fusta.
- **Sortida:** pentinar, colònia, posar jaqueta, picto i música.
- **Música:** cançó Damaris/maraca ou
- **Estimulació:** vibrador
- **Cos i moviment:** cançó, foto de circuit/picto/cinta.
- **Fisio:** anticipar amb plafó/objecte antiestrès.

Altres acords:

- Quan és el grup sencer l'activitat s'anticipa a l'aula i quan és un alumne o mig grup ho farà l'especialista quan vagi a l'aula. Per exemple: Si toca logopèdia serà el/la logo qui anticiparà l'activitat a l'alumne/a però si toca música es farà l'anticipació a l'aula.
- La graella d'anticipacions es posarà al document de funcionament de tribu.
- Cada aula tindrà els seus objectes tangibles dins d'una caixa a l'aula. A final de curs cada aula els guarda pel curs següent.

Elaborat	Revisat	Aprovat
EQUIP DE LOGOPÈDIA CURS 2020	Claustre DATA: setembre 2025	Claustre DATA: Curs 22-23

Control de canvis i modificacions:

Nº REVISIÓ	Descripció de la modificació	Data
0	Creació del document	JUNY 2020
1	Primera revisió, ja que hi incorporem el document de lectoescriptura del centre.	MARÇ 2021
2	Segona revisió, s'actualitza el sistema pictogràfic de l'escola així com, fotografies, funcionament mòdul de pluris amb els objectes tangibles i normativa respecte l'ús de la llengua i terminologia del nou currículum.	MAIG 2023
3	Tercera revisió	SETEMBRE 2025